

24.3.2026

Hallintovaliokunta

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 182/2025 vp

Hallintovaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia ja eräitä muita siihen liittyviä lakeja.

Sosiaali- ja terveysministeriö keskittyy lausunnossaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeviin ehdotuksiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut samaa asiaa koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta lausunnon 8.8.2025.

Esityksen valmisteluvaiheen lausunnossaan ministeriö kiinnitti huomiota erityisesti perusoikeuksien rajoittamisen edellytyksiin ja poliisin oikeuteen saada tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta. Tätä asiantuntijalausuntoa laadittaessa sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole ollut käytettävissään perustuslakivaliokunnan esityksestä antamaa lausuntoa.

Hallituksen esitys on kehittynyt lausuntokierroksella olleesta luonnoksesta.

Hallituksen esityksessä sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeva merkittävin ehdotus on poliisilakiin ehdotettu uusi 4 luvun 5 §, jonka mukaan poliisilla on päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada asiakastietolaissa tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä.

Myös Rajavartiolaitosta ja Tullia koskeviin lakeihin ehdotetaan osittain vastaavaa sääntelyä. Sosiaali- ja terveysministeriön lausunnossa poliisia koskevista laeista esitetyt näkemykset koskevat soveltuvin osin myös Rajavartiolaitosta ja Tullia koskevia ehdotuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää ehdotuksen tavoitteita pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisina, välttämättöminä ja kannatettavina.

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Artiklan 2 kohdan mukaan viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä henkilötietojen suoja on katsottu olennaiseksi osaksi 8 artiklan yksityis- ja perhe-elämän suojaa. Ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan piiriin kuuluu myös kotirauha. Perustuslakivaliokunnan mukaan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattujen oikeuksien rajoituksiin kohdistuva välttämättömyyden vaatimus edellyttää, että rajoitukselle on oltava painava yhteiskunnallinen tarve, puuttumisen ja tavoiteltavan hyväksytyn päämäärän tulee olla oikeassa suhteessa keskenään ja rajoitukselle on oltava asianmukaiset ja riittävät perustelut (PeVL 35/2018 vp).

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan 2 kohdan mukaan tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä, että EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaessa on otettava huomioon mainitut perusoikeuskirjan artikkelit kiinnittäen huomiota siihen, että EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä (PeVL 14/2018 vp, PeVL 21/2017 vp). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (ks. PeVL 14/2018 vp ja siinä viitatu lausunnot).

Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta (PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt myös erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen (PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunta katsoi osana perustuslain 10 §:n tulkintakäytäntöön kohdistuvaa tarkistusta, että toisin kuin suoraan sovellettava tietosuoja-asetus, rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on tällaisissa perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta.

Esitysluonnoksessa kuvataan esiin nousseita tulkintahaasteita ja tuomioistuinten ratkaisuja liittyen erityisesti poliisin tiedonsaantioikeuksiin sosiaali- ja terveydenhuollon

viranomaisilta. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ole kaikilta osin tuotu esille sitä, että ylimpien laillisuusvalvojien kannanotoissa ja tuomioistuinten ratkaisuissa on korostunut, että jokainen tilanne on arvioitava erikseen, ja jokaisessa tilanteessa on punnittava tarvetta asiakkaan ja potilaan yksityisyyden ja toisaalta muiden oikeuksien suojelemiseen. Tavoitteena tulee olla sellaisen ratkaisun löytäminen, joka toteuttaa kyseessä olevien henkilöiden perusoikeudet mahdollisimman hyvin. Vaikka viimeaikainen oikeuskäytäntö on hyvinkin merkittäväällä tavalla selkiyttänyt oikeustilaa, sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että oikeustilaa selkeytetään myös lainsäädännön tasolla.

Terveystietoa koskevat tiedot kuuluvat yksityisyyden suojan ydinalueelle. Korkein hallinto-oikeus totesi ratkaisussa KHO 2025:11, että tieto potilaan henkilöllisyydestä paljastaa samalla hänen terveystietonsa kuvaavan hoitosuhteen. Henkilön yksityisyyden suojan toteutumisen näkökulmasta on olennaista, että tieto hänen hoitosuhteestaan terveydenhuollon toimintayksikköön jää hänen niin halutessaan luottamukselliseksi. Hoitosuhdetta koskevan tiedon korostetun yksityisyyden puolesta puhuu myös luottamuksellisuuden yleisempi merkitys terveydenhuoltojärjestelmän toimintaedellytysten kannalta. Tietyissä tilanteissa luottamuksellisen asiakassuhteen paljastaminen sivulliselle, kuten esimerkiksi poliisille, voi aiheuttaa vakavaa vaaraa potilaan terveydelle tai hoidolle.¹

Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa, että on tärkeää, että terveydenhuollossa korostuva luottamuksensuoja otetaan huomioon sääntelyratkaisuissa. Terveydenhuollon toiminnalle olennaista luottamuksellisuuden periaatetta on korostettu myös muun muassa apulaisoikeusasiamiehen 28.11.2024 antamassa ratkaisussa (EOAK/2910/2023), jonka mukaan yksityisyyden suojan toteutumisen kannalta on keskeistä, että yksilöllä on mahdollisuus halutessaan varmistaa hoitoa ja hoitosuhdetta koskevien tietojen säilyminen luottamuksellisina terveydenhuollon toimintayksikössä.² Salassapitovelvollisuus muodostaa keskeisen perustan luottamuksellisen hoitosuhteen syntymiselle ja jatkuvuudelle. Henkilön yksityisyyden suojan toteutumisen ja terveydenhuoltojärjestelmän toimivuuden kannalta keskeistä luottamuksellisuutta korostetaan myös muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2025:11.

Hallituksen esityksessä todetaan, että poliisilla ei lähtökohtaisesti olisi tarvetta saada tietoa potilas- tai asiakassuhteen sisällöstä, vaan tieto henkilön henkilöllisyydestä tai läsnäolosta sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä riittäisi. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että tietopyyntöön annettu vastaus saattaa kuitenkin aika usein suorasti tai epäsuorasti paljastaa hyvinkin arkaluontoista tietoa, esimerkiksi tilanteesta, jossa henkilö on hoidossa mielenterveyteen liittyvien syiden vuoksi. Hoitosuhteet eivät ole keskenään samanlaisia.³

¹ Ks. asiakastietolaki 26 §:n 2 momentti.

² EOAK/2910/2023 s. 10–11) ”Tietojen luovuttamisen tulee olla välttämätöntä ja suhteellisuusvaatimuksen mukaista. Tästä johtuu, että potilaan yksityisyyttä on suojattava niin pitkälle kuin se on mahdollista, ja tietojen luovuttaminen rajoitettava ainoastaan tutkinnan kannalta välttämättömiin tietoihin. Korostan sitä, että jokainen tilanne on arvioitava erikseen, ja jokaisessa tilanteessa on punnittava tarvetta potilaan yksityisyyden ja toisaalta työntekijän oikeuksien suojelemiseen. Tavoitteena tulee olla sellaisen ratkaisun löytäminen, joka toteuttaa kyseessä olevien henkilöiden perusoikeudet mahdollisimman hyvin.”

³ KHO:2025:11. Tieto potilaan henkilöllisyydestä paljastaa samalla hänen terveystietonsa kuvaavan hoitosuhteen. Todistamiskiellon ulottuvuuden kannalta oli arvioitava, oliko salassa pidettävä tieto hoitosuhteesta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla arkaluonteinen. KHO totesi, että hoitosuhdetta koskevan tiedon arkaluonteisuus oli arvioitava tapauskohtaisesti. Tässä asiassa oli kysymys psykiatrisesta hoitosuhteesta. Mielenterveyttä pidetään korostuneesti henkilökohtaisena asiana, ja mielenterveyden häiriöihin liittyy yhteiskunnassa erityistä herkkyyttä. Lisäksi psykiatrisessa hoidossa luottamuksellisuus on keskeinen osa hoitoa. Tietoa hoitosuhteesta psykiatriseen hoitolaitokseen oli pidettävä sellaisena oikeudenkäymiskaaressa tarkoitettuna terveystietoa koskevana arkaluonteisena tietona, joka kuului todistamiskiellon piiriin. Poliisilla ei ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoa.

Hallituksen esityksen poliisilakiin ehdotetun uuden 4 luvun 5 §:n 1 kohdan mukaan poliisilla olisi jatkossa oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyssä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta sekä tietyissä säännöksessä erikseen luetelluissa rikoksissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää täsmällisyyden kannalta myönteisenä, että poliisin oikeus saada tietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta on ehdotuksessa sidottu tiettyyn rangaistusmäärään tai rikokseen.

Harkittaessa luovutuskriteerin täsmällistä, vankeusrangaistukseen sidottua aikarajaa on syytä ottaa huomioon myös oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 2 momentti. Sen mukaan tuomioistuimella voi velvoittaa 1 momentissa tarkoitetun henkilön (lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö) todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Ministeriö katsoo, että kriteerin asettamista nimenomaisesti kahden vuoden vankeusrangaistukseen perustellaan esityksessä varsin niukasti. Ministeriö toteaa, että valiokunnan on syytä varmistua siitä, että tiedonsaantioikeuden sitominen nimenomaan kahden vuoden vankeusrangaistukseen ei mene pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon yksityiselämän suojaan kohdistuvan rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus.

Ministeriö kiinnittää huomiota poliisilain 4 luvun 5 §:n 2 kohdassa lueteltuihin lievään pahoinpitelyyn, vammantuottamukseen ja pelastustoimen laiminlyöntiin. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi tietojen saannin myös tilanteissa, kun epäilty lievä pahoinpitely (maksimirangaistus sakkoa), vammantuottamus (maksimirangaistus 6 kk vankeutta) ja pelastustoimen laiminlyönti (maksimirangaistus 6 kk vankeutta) ovat tapahtuneet muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan tiloissa. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, ettei ole täysin selvää, onko missä tahansa tapahtuneella epäillyn lievän pahoinpitelyn, vammantuottamuksen tai pelastustoimen laiminlyönnin paljastamisella tai selvittämisellä niin painava yhteiskunnallinen intressi, jolla voidaan perustella yksityiselämän suojan rajoittamista ehdotetulla tavalla. Ministeriö katsoo, että ehdotettua sääntelyä voitaisiin pitää oikeasuhtaisempana, jos mainitut rikoslakiviittaukset siirrettäisiin ehdotettuun 3 kohtaan, joka rajaisi tiedonsaannin tilanteisiin, jossa epäilty rikos on tapahtunut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa.

Liikenneturvallisuuden vaarantamisella ei liene yhteyttä sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa tapahtuneeseen rikokseen. Onko tosiaankin niin, että esimerkiksi merkittävän ylinopeuden selvittämisellä ja paljastamisella on niin painava yhteiskunnallinen intressi, että potilaan yksityiselämän suoja voidaan perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa rajoittaa ehdotetulla tavalla? Sama koskee rattijuopumusta ja pelastustoimen laiminlyöntiä. Sosiaali- ja terveysministeriö ymmärtää sinällään, että vammantuottamus ja lievä pahoinpitely voivat tapahtua toimitiloissa. Eli jos nämä halutaan pitää esityksessä, niin ne tulisi rajata sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa tapahtuneiksi eli siirtää poliisilain 4 luvun 5 §:n 3 kohtaan. Tällöin perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuus olisi perusteltavissa.

Kokoavasti sosiaali- ja terveysministeriö toteaa 1 momentin 2 kohdan osalta, että ehdotetulla sääntelyllä kaavaillun laajuisena saattaa olla vaikutuksia henkilöiden tahtoon hakeutua hoitoon, ja se on siten merkityksellinen myös perustuslain 19 §:ssä turvattuun jokaisen oikeuteen saada sosiaali- ja terveystaloutta.

Poliisilain 4 luvun 5 §:n 3 kohdassa esitetään säädettäväksi poliisin tiedonsaantioikeudesta saada tieto henkilön läsnäolosta ja henkilöllisyydestä, jos se on välttämätöntä järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisen, varkauden, näpistyksen,

kavalluksen, vahingonteon tai toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon paljastamiseksi ja selvittämiseksi ja, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että sääntely on tarpeen, jotta myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tapahtuvat rikokset saataisiin selvitettyä, jos ne kohdistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Myös työntekijöiden oikeusturvan ja myös laajemmin koko hoito- ja hoiva-alan työhyvinvoinnin ja houkuttelevuuden kannalta on tärkeää, että henkilökuntaan kohdistuvaa rikoksia pyritään ehkäisemään ja siihen puuttumaan tehokkaasti eri tavoin. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnitti lausuntokierroksella huomiota esitysluonnoksessa lueteltuihin omaisuusrikoksiin koskevan sääntelyehdotukseen oikeasuhtaisuuteen. Toisin kuin lausuntokierroksella olleessa ehdotuksessa, niin nyt jatkovalmistelussa tehty perusoikeusrajaus näpistysrikoksen osalta saattaisi kuitenkin olla oikeasuhteinen, koska se koskisi tekoa, joka olisi tapahtunut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan. Sääntely ei koskisi sellaisia näpistyksiä, jotka on tehty muualla.

Hallituksen esityksen poliisilain 4 luvun 5 §:n 4 kohdassa esitetään säädettäväksi poliisin tiedonsaantioikeudesta tieto henkilön läsnäolosta ja henkilöllisyydestä, jos se on välttämätöntä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran.

Hallituksen esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossaan sosiaali- ja terveysministeriö totesi, että ottaen huomioon, mitä voimassa olevan asiakastietolain 62 §:ssä säädetään palvelunantajan tai sen tehtäviä suorittavan henkilön oikeudesta ilmoittaa salassapitovelvollisuuden estämättä poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä, niin poliisilakiin ehdotettu uusi 4 luvun 5 §:n 4 kohdan sääntely olisi ollut säädösteknisesti johdonmukaisempaa esittää säädettävän asiakastietolaissa. Kyse on nimittäin hyvinkin vastaavasta tiedonsaantioikeudesta, josta asiakastietolain 62 §:ssä jo nyt säädetään ilmoitusoikeutena.

Sosiaali- ja terveysministeriössä ei edelleenkään ymmärretä, miten poliisi voisi olla tietoinen ja osata käyttää tiedonsaantioikeuttaan, jos toimitiloissa on käynnissä henkeä, terveyttä tai omaisuuttava uhkaava tilanne. Tiedon käynnissä olevasta vaarasta pitää tulla sieltä, missä tilanne on niin sanotusti päällä. Tämän vuoksi siitä säädetään asiakastietolaissa ilmoitusoikeutena ja mahdollisesti jatkossa eräissä tilanteissa ilmoitusvelvollisuutena. Sosiaali- ja terveysministeriössä on nimittäin valmistelu hallituksen esitystä, joka koskee sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten velvollisuutta antaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät salassa pidettävät tiedot (hanke VN/6094/2026). Hankkeessa muutettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia (703/2023, asiakastietolaki). Esitys on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toimenpiteitä, joilla poistetaan tiedonvaihdon esteitä rikostorjunnassa. Esitys toteuttaa hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan sektorilainsäädäntöä päivitetään siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetuksen viranomaisia veloitetaan antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot. Esitys koskee kirjausta sosiaali- ja terveydenhuollon osalta. Hallitusohjelmakirjausta vastaava kannanotto sisältyy hallintovaliokunnan kannanottoon (HaVM 19/2021 vp-VNS 4/2021 vp). Esityksessä toteutettaisiin lisäksi eduskunnan oikeusasiamiehen sosiaali- ja terveysministeriölle osoitettu esitys (EOAK/2910/2023) ryhtyä toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi siten, että selkiytettäisiin oikeutta salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa potilaan terveydenhuollon työntekijään kohdistamasta väkivallasta. Lausuntokierros hallituksen esitysluonnoksesta olisi tarkoitus aloittaa kevään 2026 aikana. Esittelyviikkoarvio olisi syksyllä 2026 viikko 37.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole huomautettavaa ehdotettuun poliisilain 4 luvun 5 §:n 6 kohtaan, jonka mukaan poliisi voisi saada tiedon henkilön tavoittamiseksi henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten. Kohtaa on tarkennettu lausuntopalautteen perusteella. Ministeriö katsoo, että on perusteltua turvata se, ettei vankeusrangaistusta tai oikeuden istuntoa voi vältellä sosiaali- tai terveydenhuollon toimitiloissa oleskelemalla.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että ehdotetun poliisilain 4 luvun 5 §:n 7 kohdan tilanteissa, eli tiedonsaantioikeuden kohdistuessa kadonneen tai kadonneeksi epäillyn henkilön tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseen, tulisi lähtökohtana tietojen luovutukselle edelleen sosiaali- ja terveysministeriön 3.2.2020 antaman Ohjeen terveydenhuollon ja poliisin väliseen tiedonvaihtoon mukaisesti olla kyseisen henkilön suostumus. Mikäli suostumusta ei voisi esimerkiksi muistisairaudesta takia saada, asiassa voitaisiin menetellä KHO 2024:1512 ennakkopäätöksen mukaisesti.⁴

Hallituksen esityksessä esitetään sääntelymallia, jossa sama sääntelylogiikka toistuisi poliisissa, Rajavartiolaitoksessa ja Tullissa. Kuitenkaan voimassa oleva sääntely henkilötietojen käsittelystä näissä viranomaisissa ei ole kaikilta osin yhteneväistä. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota, että tulisi vielä erikseen arvioida, onko hallituksen esityksessä riittävällä tavalla arvioitu, miten henkilötietojen saaminen ja luovuttaminen tulisi rajata kussakin viranomaisessa.

Poliisin henkilötietolain 17 §:ään ja 22 §:ään ehdotetaan uusia säännöksiä poliisin ja THL:n välisestä tiedonvaihdosta. Esityksessä ei ole kuvattu tarkemmin kyseisten tietojärjestelmämuutosten toteuttamistapaa, eikä edelleenkään niistä aiheutuvia kustannuksia ja myös muutosten aikataulu on jätetty avoimeksi. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää ehdotuksia kannatettavina ja mahdollisesti viranomaistoimintaa tehostavina, mutta korostaa, että tietojärjestelmämuutokset vaativat resursseja sekä henkilöstön ohjeistamista ja kouluttamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää myös huomiota terminologian yhteneväisyyteen siltä osin, käytetäänkö hallituksen esityksessä termiä terveydenhuollon asiakas vai terveydenhuollon potilas. Esitystä ei edelleenkään ole korjattu kaikilta osin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä vakiintunutta terminologiaa.

Lopuksi sosiaali- ja terveysministeriö arvioi, että esitettävä sääntely tulisi todennäköisesti lisäämään tietopyyntöjen määrää aiheuttaen lisätehtäviä sekä poliisille että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntantajille. Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan esitysluonnoksen toimenpää ja seuranta -kappaletta tulisi täydentää siten, että siinä kiinnitettäisiin huomiota sääntelyn soveltamista koskevaan sekä poliisihenkilöstön että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kouluttamiseen ja yhteisiin ohjeistuksiin ja toimintamalleihin ja poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntantajien välisen yhteistyön tiivistämiseen.

Joni Komulainen
Hallitusneuvos
Sosiaali- ja terveysministeriö

⁴ KHO:2024:80: Korkein hallinto-oikeus katsoi, että tieto henkilön olostsa sairaalassa oli julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan perusteella salassa pidettävä. Kun kysymys oli poliisin oikeudesta saada salassa pidettävä terveystieto tai sellaiseen verrattavissa oleva tieto esimerkiksi kadonneen henkilön olinpaikasta tämän hengen ja terveyden suojelemiseksi, tiedon luovuttamiseen poliisille henkilön mahdollisesta olinpaikasta liittyi sekä painava yleinen etu, mutta myös painava yksityinen etu.